

Kraków, 15.10.2020

dr hab. Dorota Czyżowska, prof. UJ
Instytut Psychologii
Uniwersytet Jagielloński

Ocena osiągnięcia naukowego oraz dorobku naukowego, dydaktycznego i popularyzatorskiego dr Marty Łockiewicz w związku z postępowaniem o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia

Informacje ogólne o habilitantce

Kariera naukowa pani dr Marty Łockiewicz od początku związana jest z Uniwersytetem Gdańskim, na którym ukończyła dwa kierunki: psychologię i filologię angielską. Stopień magistra psychologii uzyskała w 2005 roku w Instytucie Psychologii UG w oparciu o pracę *Dzieci w okresie wczesnego dzieciństwa a Metoda Dobrego Startu*, a tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie psychologii w 2010 roku na Wydziale Nauk Społecznych w oparciu o rozprawę pt. *Zasoby psychologiczne osób dorosłych z dysleksją. Analiza wybranych aspektów funkcjonowania poznawczego i społecznego*. W roku 2009 pani Marta Łockiewicz uzyskała tytuł magistra filologii angielskiej na Wydziale Filologicznym UG na podstawie pracy *The awareness of the phenomenon dyslexia among university students*. Od roku 2006 pracuje w Zakładzie Psychologii i Psychopatologii w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego najpierw jako asystent, a od 2010 roku jako adiunkt. W swojej pracy naukowo-badawczej Habilitantka w pełni wykorzystuje zarówno wykształcenie psychologiczne jak i filologiczne, koncentrując się na badaniu mechanizmów i uwarunkowań uczenia się języka angielskiego jako obcego. Zainteresowania naukowe dr Marty Łockiewicz sytuują się w obszarze psycholingwistyki i psychologii edukacji. Mieszczą się tu zarówno kwestie dotyczące nauczania i uczenia się, jak i problematyka uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, do której to grupy zaliczają się zarówno uczniowie z dysleksją jak i uczniowie z inteligencją niższą niż przeciętna. Wątkiem dominującym w pracy naukowo-badawczej, jak również popularyzatorskiej, jest dysleksja. Jest to

tematyka pojawiająca się niemal od początku w pracach Habilitantki. Duża część artykułów i wystąpień konferencyjnych dotyczy tej problematyki. Drugim wiodącym wątkiem jest uczenie się języka angielskiego. Habilitantka w swoich działaniach badawczo-naukowych często łączy te wątki, próbując określić specyfikę procesu uczenia się języka obcego przez osoby z dysleksją i dotrzeć do źródeł pojawiających się trudności. Należy odnotować wierność problematyce uczenia się języka angielskiego i dysleksji oraz konsekwentne dążenie do jak najpełniejszego zrozumienia uwarunkowań uczenia się języka angielskiego przez polskich uczniów, ze szczególny uwzględnieniem uczniów z dysleksją. Jakkolwiek Habilitantka ma w swoim dorobku udział w badaniach i publikacje dotyczące również innych problemów, w tym szeroko rozumianej psychologii rodziny, to są to zdecydowanie poboczne wątki w jej pracy badawczo-naukowej.

Ocena osiągnięcia naukowego Habilitantki

Pani doktor Marta Łockiewicz jako swoje osiągnięcie naukowe będące podstawą ubiegania się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wskazuje cykl publikacji pod wspólnym tytułem: *Analiza mechanizmów uczenia się czytania i pisania w języku angielskim jako obcym u polskich uczniów, szczególnie uczniów z dysleksją*. Na cykl składa się 7 artykułów. Wszystkie powstały we współautorstwie. W sześciu z nich Habilitantka jest pierwszą autorką. Trzy z artykułów posiadają Impact Factor.

W prowadzonych analizach teoretycznych oraz badaniach empirycznych Habilitantka zmierza do opisanie mechanizmów uczenia się czytania i pisania w języku angielskim jako języku obcym. Szczególnie koncentruje się na grupie uczniów z dysleksją. W analizach uwzględnia zarówno charakterystyki podmiotowe uczących się języka angielskiego (np. pamięć), jak i czynniki zewnętrzne (np. metodyka nauczania). Habilitantka wyróżnia pięć perspektyw badawczych, które znajdują swój wyraz w przygotowanych przez nią publikacjach.

Perspektywa pierwsza to analiza procesu nauczania języka angielskiego w Polsce. W tekście *Polska szkoła w multijęzycznej Europie. Analiza przebiegu edukacji językowej w odniesieniu do nauczania języków obcych* (Łockiewicz, Pietras, 2018) omówione są zagadnienia dotyczące organizacji i przebiegu oraz efektów edukacji językowej w Polsce. Autorka wskazuje na zasady nauczania języków obcych w świetle obowiązujących przepisów, formułuje uwagi dotyczące metodyki nauczania języków obcych w polskiej szkole w oparciu o dostępne badania i raporty. Prezentowane są też

dane dotyczące osiągnięć i kompetencji językowych polskich uczniów z badań prowadzonych przez Instytut Badań Edukacyjnych. W artykule krótko wskazano na trudności jakich doświadczają polscy uczniowie uczący się języka angielskiego, a także omówiono problemy na jakie w nauce języków obcych napotykają uczniowie z dysleksją. Artykuł ma charakter przeglądu i jakkolwiek Autorka obficie korzysta z literatury rodzimej jak i zagranicznej oraz przytacza wyniki badań prowadzonych w Polsce i na świecie (bibliografia jest bardzo bogata), to w tekście niewiele jest odautorskich komentarzy czy propozycji rozwiązań wskazywanych problemów. Sygnalizowany w tekście wątek różnic między językiem polskim i angielskim obszerniej omówiony jest w artykule *Polish as L1, English as L2: the linguistic transfer impact on Second Language Acquisition stemming from the interlingual differences: implications for young learners education* (Jaskulska, Łockiewicz, 2017). W artykule dokonano charakterystyki obu języków w zakresie składni, morfologii, fonetyki, fonologii i ortografii oraz przedstawiono najczęstsze trudności i błędy polskich uczniów uczących się języka angielskiego w każdym z tych zakresów. Jak wskazano część z tych błędów może być wyjaśniona poprzez negatywny transfer językowy (*negative linguistic transfer*). W tekście pojawia się kilka sugestii odnośnie do pracy z dziećmi na wczesnych etapach edukacji celem zmniejszenia efektu negatywnego transferu. Trudno uznać zawarte w artykule propozycje za nowatorskie, a także wskazać na wkład prowadzonych w tekście analiz w rozwój dziedziny w jakiej mieści się podjęta tematyka.

Druga wyróżniona przez Habilitantkę perspektywa badawcza skupia się na sprawdzeniu czy polscy uczniowie z dysleksją mają, a jeśli tak, to na czym polegają trudności w uczeniu się czytania i pisanie w języku angielskim. Perspektywa ta znajduje swoje odzwierciedlenie w artykule empirycznym, w którym zaprezentowane zostają badania uczniów liceum ze zdiagnozowaną dysleksją (Łockiewicz, Jaskulska, 2016). Podstawę teoretyczną podjętych badań stanowi hipoteza wzajemnej zależności językowej (*the developmental interdependence hypothesis*) Jima Cumminsa (1979) oraz hipoteza różnic w kodowaniu językowym Sparksa i Ganschowa (1991). Wyniki badań, w których porównywano umiejętność czytania słów i pseudosłów angielskich oraz wyniki dyktanda uczniów z dysleksją i bez dysleksji pozwalają wnioskować, że ci pierwsi mają mniejsze umiejętności językowe. Uczniowie z dysleksją w porównaniu z rówieśnikami bez dysleksji wolniej i mniej poprawnie czytali pojedyncze słowa i pseudosłowa, a w dyktandzie popełniali więcej błędów ortograficznych i

fonologicznych. Wyniki badań, które okazały się zgodne z oczekiwaniami, można potraktować jako kolejny empiryczny argument na rzecz hipotezy różnic w kodowaniu językowym.

Kolejne dwa artykuły wskazane w ramach osiągnięcia naukowego zawierają prezentację wyników badań własnych zmierzających do zidentyfikowania umiejętności i zdolności poznawczych stanowiących podstawę uczenia się czytania i pisania w języku angielskim przez polskich uczniów (perspektywa 3). W badaniach tych, zmierzając do odpowiedzi na pytanie o mediującą rolę dekodowania słów i pseudosłów oraz rozpoznawania słów i ich poprawnego zapisu w języku ojczystym (L1) między przetwarzaniem fonologicznym w języku ojczystym a umiejętnością dekodowania słów i pseudosłów oraz rozpoznawania słów i ich zapisywania w języku angielskim (L2), również porównywano uczniów z dysleksją i bez dysleksji. Artykuły prezentują różne analizy z badań tej samej grupy uczniów. Jedne z nich skupione są na poznawczych uwarunkowaniach czytania, inne na uwarunkowaniach poprawnego pisania w grupie uczniów bez dysleksji i z dysleksją. Wśród aspektów funkcjonowania poznawczego uwzględniono: krótkotrwałą pamięć werbalną i fonologiczną, segmentację pseudosłów na fonemy i łączenie fonemów w pseudosłowa oraz zautomatyzowane szybkie nazywanie (*rapid automatized naming*) (RAN). W artykule *NL reading skills mediate the relationship between NL phonological processing skills and a foreign language (FL) reading skills in students with and without dyslexia: a case of a NL (Polish) and FL (English) with different degrees of orthographic consistency* (Łockiewicz, Jaskulska, 2019) zaprezentowane są wyniki badań zmierzające do określenia uwarunkowań umiejętności czytania w języku angielskim. Badania wskazały, że lepsze umiejętności przetwarzania fonologicznego w języku polskim są powiązane z poprawniejszym i płynniejszym czytaniem w języku polskim, które pozostaje w związku z poprawnością i płynnością czytania w języku angielskim. Uzyskane wyniki stanowią potwierdzenie międzyjęzykowego transferu umiejętności językowych, wskazując równocześnie, że transfer ten jest silniejszy w przypadku uczniów bez dysleksji. W kolejnym artykule (Łockiewicz, Jaskulska, 2018) przedstawiono wyniki badań wskazujące, że predyktorami umiejętności zapisu pojedynczych słów w L2 są dysleksja, czas uczenia się języka angielskiego, zarówno w szkole jak i poza szkołą, oraz przetwarzanie fonologiczne w L1. Udało się również wykazać mediującą rolę umiejętności zapisu wyrazów w L1 pomiędzy umiejętnościami przetwarzania fonologicznego w L1 a umiejętnością zapisu pojedynczych wyrazów w L2, ale jedynie w grupie uczniów bez

dysleksji. Jakkolwiek wyniki wskazujące na ujemną korelację między dysleksją i poprawną pisownią wyrazów w L2, a także wskazanie, iż dysleksja stanowi negatywny predyktor poprawnego pisania pojedynczych słów nie są może szczególnie odkrywcze, to wykazanie tych zależności było ważne. Ponadto wyniki badań stanowią wsparcie dla doniesień o językowym transferze umiejętności fonologicznych. Interesująca jest sugestia płynąca z badań, że osoby bez dysleksji wykorzystują swoje umiejętności językowe zdobyte w ramach nauki pisowni wyrazów w L1, ucząc się pisania w L2, podczas, gdy osoby z dysleksją nie czynią tego. Brak jednak propozycji wyjaśnienia tego wyniku. Dodatkowym walorem omawianego artykułu jest wskazanie na wartość praktyczną uzyskanych wyników oraz sformułowanie wskazówek odnośnie do nauczania języka angielskiego jako obcego ze szczególnym uwzględnieniem uczniów z dysleksją.

Kolejna wyróżniona perspektywa badawcza (czwarta) odnosi się do znajomości słownictwa, dekodowania słów i pseudosłów oraz rozpoznawania słów i poprawnego ich zapisu w języku angielskim. Problemowi temu poświęcony jest artykuł *Charakterystyka umiejętności czytania pojedynczych słów i pseudosłów, poprawnego pisania oraz słownika biernego w języku angielskim (L2) u polskich uczniów gimnazjów i liceów* Łockiewicz, Wambier, 2018). Prowadzone analizy mają służyć diagnozie poziomu opanowania języka angielskiego przez polskich gimnazjalistów i licealistów w odniesieniu do poprawności i płynności czytania i zapisywania słów. W kontekście tak postawionego celu zaskakuje niewielka liczba osób badanych. Uznając znaczenie takiej diagnozy, można w kontekście osiągnięcia naukowego, zadać pytanie o wartość teoretyczną uzyskanych wyników.

Piąta wyróżniona przez Habilitantkę perspektywa koncentruje się na identyfikacji predyktorów znajomości języka angielskiego u polskich dzieci w wieku przedszkolnym (Łockiewicz, Sarzała-Przybylska, Lipowska, 2018). To niewątpliwie jedno z bardziej interesujących i znaczących badań. Jego nowatorski charakter wynika z faktu, że podjęto w nich analizę umiejętności przetwarzania fonologicznego i znajomości języka angielskiego jako języka obcego u dzieci, które nie rozpoczęły jeszcze formalnej nauki czytania i pisania. Badań na tak wczesnym etapie edukacji językowej dotychczas jeszcze nie prowadzono. Ustalono, że wiek i inteligencja niewerbalna pozostają w związku z ustną znajomością języka angielskiego, zarówno bierną jak i czynną. Warto odnotować, że w testowanych modelach regresji po wprowadzeniu do modelu niewerbalnego IQ wiek okazywał się nieznaczący. Z opisu można wnioskować, że w

analizach nie uwzględniano jak długo dzieci uczyły się języka angielskiego. Może warto byłoby sprawdzić czy na tak wczesnym etapie edukacji czas poświęcony na naukę ma znaczenie. Biorąc pod uwagę wiek dzieci, można oczywiście oczekiwać, że różnice czasie nauki języka będą raczej niewielkie.

Jakkolwiek dwa kolejne artykuły nie są włączone do cyklu artykułów zgłaszanych w ramach osiągnięcia naukowe (nie spełniają wymogów art. 219 ust.1. pkt 2b Ustawy), to z uwagi na ich ścisły związek merytoryczny z tematyką osiągnięcia warto je omówić w tym miejscu. Dopełniają one bowiem wątek podjęty w artykułach dotyczących mechanizmów uczenia się czytania i pisania w języku angielskim jako obcym. Pierwszy z nich stanowi próbę określenia trudności na jakie napotykają uczniowie z dysleksją ucząc się czytania i pisania w języku angielskim (Łockiewicz, Jaskulska, 2019). Przeprowadzone analizy pozwalają wnioskować, że jedyna trudność uczniów z dysleksją dotyczy zapisu pojedynczych wyrazów, a pojawiające się w tym zakresie błędy wynikają z deficytów przetwarzania fonologicznego. W drugim zaprezentowano wyniki badań dotyczących związków między znajomością słów a dostępem do słownika umysłowego, werbalną pamięcią roboczą i pamięcią długotrwałą. Wykazano, że uczniowie z dysleksją wolniej od uczniów bez dysleksji wydobywali określone słowa ze słownika umysłowego, nie różniąc się znajomością słów w języku angielskim, płynnością semantyczną i werbalną pamięcią krótkotrwałą. Analizy zmierzające do określenia predyktorów znajomości słów o różnym stopniu frekwencyjności prowadzą do wniosku, że wraz ze wzrostem zasobu słów zwiększa się wpływ pamięci długotrwałej i równocześnie zmniejsza pamięci krótkotrwałej w uczeniu się języka obcego, potwierdzając tym samym doniesienia z badań referowanych w literaturze przedmiotu. Odnotowano również różnice między osobami z dysleksją i bez dysleksji w zakresie predyktorów znajomości słów w języku angielskim. Niewątpliwie interesujące jest ukazanie odmiennego u osób z dysleksją i bez dysleksji wzorca relacji między pamięcią krótkotrwałą i długotrwałą a znajomością słów w języku angielskim. Ważne jest również wykazanie, że trudności w uczeniu się i posługiwaniu językiem obcym pojawiające się u uczniów z dysleksją mają charakter wybiórczy i dotyczą jedynie pewnych aspektów; w referowanych badaniach było to wydobywanie słów ze słownika umysłowego.

Odnosząc się do cyklu artykułów stanowiących osiągnięcie naukowe, należy zaznaczyć, że są one spójne tematycznie i układają się w logiczną i koherentną całość. Dotyczą uwarunkowań oraz mechanizmów uczenia się języka angielskiego przez polskich uczniów z koncentracją na uczniach ze zdiagnozowaną dysleksją. Habilitantka konsekwentnie zmierza do rozpoznania czynników mających znaczenie w nauczaniu i uczeniu się języka obcego oraz trudności w nauce języka angielskiego na jakie napotykają uczniowie z dysleksją. Prowadząc badania i podejmując kolejne analizy, przybliżyła się do zrozumienia czy i w jakim zakresie dysleksja utrudnia naukę języka angielskiego, a także gdzie może tkwić źródło tych trudności. Badania przygotowane są starannie, plan jest przemyślany, metodologia badań poprawna. Warto odnotować, że na potrzeby badań Habilitantka sama tworzyła metody służące do oceny znajomości języka angielskiego (Łockiewicz, Jaskulska, 2016). Prowadzone badania z jednej strony pozwalają potwierdzić wyniki badań i ustalenia poczynione przez innych badaczy, ale dotyczące uczniów, dla których pierwszym językiem nie jest język polski, z drugiej wskazać na specyfikę sytuacji uczenia się języka angielskiego (analitycznego) przez osoby, dla których językiem pierwszym jest język polski (syntetyczny). Badania dają możliwość rozpoznania błędów charakterystycznych dla osób, dla których polski jest językiem ojczystym, a tym samym mogą dostarczyć wskazówek dla tworzenia efektywnych metod nauczania języka angielskiego dedykowanych polskim uczniom. Jakkolwiek Habilitantka nie tworzy własnej koncepcji czy też modelu teoretycznego (modele mediacyjne testowane w pracach budowane są w oparciu o hipotezę różnic w kodowaniu językowym), a jej badania stanowią w znacznym stopniu empiryczną weryfikację istniejących teorii i koncepcji czy też próbę sprawdzenia ustalonych w innych badaniach zależności, to zaznaczyć należy, że często są to pierwsze próby sprawdzenia tych zależności i prawidłowości w odniesieniu do osób, dla których pierwszym językiem jest język polski. Badania, którymi objęto polskich uczniów dostarczają danych z kolejnego obszaru językowego potwierdzających koncepcję transferu językowego. Zaskakiwać może nieco wliczenie do osiągnięcia naukowego tekstów mieszczących się w pierwszej wyróżnionej przez Habilitantkę perspektywie badawczej. W osiągnięciu zazwyczaj ujmuje się prace najbardziej znaczące w dorobku. Trudno uznać za takie teksty dotyczące organizacji, przebiegu oraz efektów edukacji językowej w Polsce czy międzyjęzykowych różnic. Teksty te oczywiście bronią się jako wprowadzające w problematykę, której dotyczy osiągnięcie naukowe. Należy odnotować, że podstawą kilku publikacji i zawartych w nich analiz są wyniki badań

tych samych uczniów. Jakkolwiek zrozumiała jest chęć prezentowania kolejnych analiz w odrębnych artykułach, to fakt, że w różnych miejscach prezentowane są częściowe analizy sprawia, że Habilitantka nie podejmuje próby bardziej złożonych i wieloaspektowych analiz, które dałyby szansę uchwycenia zależności między analizowanymi zmiennymi i pozwoliłyby na ogólniejsze wnioskowanie na temat uwarunkowań uczenia się języka angielskiego. Skłonność do rozdzielania różnych wątków, czy wręcz fragmentaryzacji posiadanych danych, widać w propozycji wyróżnienia w osiągnięciu naukowym aż pięciu wątków badawczych. Niektóre wydają się być na tyle ściśle powiązane, że można by je potraktować wspólnie i prezentację osiągnięcia nieco uprościć. Przykładowo perspektywa 2. i 3. dotyczą uczenia się czytania i pisania w języku obcym i jego uwarunkowań, z uwzględnieniem trudności dzieci z dysleksją, z kolei perspektywę 3. i 4. łączy skupienie się na umiejętności dekodowania słów i pseudosłów oraz poprawnego zapisu słów w języku angielskim; 3. i 5. skupienie się na uwarunkowaniach uczenia się języka angielskiego. W prezentacji dorobku naukowego zabrakło próby spojrzenia na całość wyników i wyciągnięcia ogólnych wniosków dotyczących mechanizmów i czynników warunkujących naukę języka angielskiego, a także zakresu i uwarunkowań trudności na jakie napotykają uczniowie z dysleksją. Wyniki wskazujące, że uczniowie ze zdiagnozowaną dysleksją mają trudności w uczeniu się języka obcego tylko w pewnym zakresie wydają się bardzo ważne i warte wyraźniejszego uwypuklenia.

W omówieniu publikacji składających się na osiągnięcie naukowe Habilitantka mówi o „transferze międzyjęzykowym zdolności językowych”. Mam wątpliwość czy w przypadku zdolności możemy mówić o transferze. Wszak transfer oznacza „zjawisko przenoszenia się skutków jednego procesu uczenia się na inny proces uczenia się.”¹ . Z kolei zdolności językowe często rozumiane są jako talent do nauki języka obcego.²

W związku z tym, że badaniami objęto dzieci w wieku przedszkolnym oraz szkolnym na różnych etapach edukacji interesujące byłoby wskazanie, czy też próba określenia, czy na wszystkich etapach rozwoju pojawiają się te same predyktory znajomości czy też efektywności uczenia się języka angielskiego. W tym kontekście warto byłoby odnieść się także do badań, którymi objęto osoby w dorosłości. Wprawdzie teksty dotyczące badań dorosłych nie mieszczą się w cyklu artykułów

¹ Siuta J. (2005)(red.). Słownik psychologii. Wydawnictwo Zielona Sowa: Kraków, s.292.

² Skehan, P. (2002) Theorising and updating aptitude. W: P. Robinson (red.), Individual differences and instructed language learning. Philadelphia, PA: John Benjamins, s. 69-95.

składających się na osiągnięcie naukowe, ale w prezentacji dorobku Habilitantka mogła pokusić się na ogólniejsze spojrzenie na prowadzone dotychczas badania. Przedstawione przez Habilitantkę prace stanowiące osiągnięcie naukowe z jednej strony poszerzają istniejącą wiedzę, z drugiej potwierdzają znane już zależności. Ten drugi aspekt wydaje się być mocniej zaznaczony w pracy naukowo-badawczej Habilitantki. Zarówno na etapie analiz prezentowanych w poszczególnych pracach jak i w prezentacji dorobku zabrakło nieco głębszej refleksji, zwłaszcza nad wynikami, które nie były zgodne z oczekiwaniami. Habilitantka na przykład wnioskuje, że uczniowie z dysleksją w mniejszym stopniu aniżeli ci bez dysleksji wykorzystują wiedzę i umiejętności nabyte w L1 w nauce czytania i pisania w L2. Jakkolwiek wniosek wydaje się ważny i interesujący to brakuje refleksji czy też propozycji wyjaśnienia tego wyniku. Warto byłoby wyraźniej wskazać na wartość teoretyczną (wkład w rozwój dyscypliny) oraz praktyczną uzyskanych wyników.

W mojej opinii przedstawiony cykl spójnych tematycznie publikacji składających się na osiągnięcie naukowe *Analiza mechanizmów uczenia się czytania i pisania w języku angielskim jako obcym u polskich uczniów, szczególnie uczniów z dysleksją* zasługuje na jednoznacznie pozytywną ocenę. Prowadzone przez Habilitantkę analizy i badania przyczyniają się do poszerzania wiedzy na temat mechanizmów i uwarunkowań uczenia się języka angielskiego przez polskich uczniów oraz zrozumienia trudności na jakie w tym obszarze napotykają uczniowie z dysleksją. I jakkolwiek wkład Kandydatki to w znacznym stopniu dostarczanie kolejnych argumentów empirycznych za sformułowanymi już wcześniej tezami, to warto podkreślić, że badania Habilitantki to niejednokrotnie pierwsze badania w tym obszarze językowym. Nie oznacza to również, że dr Marta Łockiewicz nie podejmuje nowych problemów (choćby badania dotyczące predyktorów znajomości angielskiego przez dzieci przedszkolne) czy nie odkrywa nowych zależności. Niewątpliwym walorem podejmowanych przez nią badań jest możliwość praktycznego wykorzystania ich wyników w procesie nauczania i uczenia się, a także wspomagania uczniów z trudnościami, zwłaszcza uczniów z dysleksją.

Ocena dorobku naukowego po doktoracie nie stanowiącego osiągnięcia naukowego

Dorobek naukowy dr Marty Łockiewicz po doktoracie obejmuje współautorstwo dwóch monografii naukowych oraz autorstwo lub współautorstwo 7 rozdziałów w

monografiach (w dwóch przypadkach Habilitantka jest jedyną autorką), a także 28 artykułów (1 jednoautorski), w tym 7 stanowiących cykl artykułów zgłoszonych jako osiągnięcie naukowe i 9 artykułów notowanych przez Journal Citation Reports. Zgodnie z danymi zawartymi w autoreferacie sumaryczny Impact Factor według listy Journal Citation Reports (JCR) wynosi 16,693; liczba cytowań wg Web of Science (WoS) 32, a indeks Hirscha 4 (wg Scopus: cytowania 45, indeks Hirscha 5). Autorka klarownie określiła swój wkład w powstawanie tekstów wieloautorskich. W większości przypadków zaangażowana była na wszystkich etapach powstawania pracy: od opracowania koncepcji teoretycznej, analizy literatury i planowania badań poprzez ich realizację, analizę statystyczną wyników i ich interpretację aż po tworzenie ostatecznej wersji tekstu. Dorobek naukowy, z perspektywy liczby publikacji, ich sumarycznego IF oraz punktacji MNiSW (600), należy uznać za znaczący, biorąc pod uwagę, że mówimy o dorobku zgromadzonym w okresie 10 lat. Jakkolwiek liczby cytowań nie można uznać za bardzo wysoką, co wynikać może z faktu, że teksty publikowane w obiegu międzynarodowym pochodzą z ostatnich kilku lat, to nie ulega wątpliwości, że publikacje Habilitantki obecne są w obiegu międzynarodowym. Fakt, iż są czytane i cytowane pozwala sądzić, że mają znaczenie dla podejmowanych analiz i prowadzonych badań w obszarze psycholingwistyki i psychologii edukacji. Dane z Google Scholar wskazują, że publikowane przez Habilitantkę prace są dobrze znane w polskim środowisku naukowym.

Wśród dodatkowych osiągnięć naukowych część pozostaje w ścisłym związku z tematyką przedstawionego do oceny cyklu artykułów stanowiących osiągnięcie naukowe (dwa z nich omówiłam już wcześniej). Są to teksty dotyczące rozwoju umiejętności czytania i pisania w kontekście dysleksji, w tym znaczenia deficytu fonologicznego, oraz funkcjonowania osób dorosłych z dysleksją. Również teksty dotyczące nauczania języka angielskiego jako języka obcego należy uznać za powiązane z głównym obszarem zainteresowań Habilitantki czyli kwestii dotyczących uczenia się języka angielskiego jako języka obcego. Interesującym dopełnieniem badań prowadzonych w ramach głównego wątku badawczego są badania, w których przyjęto perspektywę międzyjęzykową, a którymi objęto uczniów polskich i angielskich z dysleksją i bez problemu dysleksji. Badania dają szansę uchwycenia znaczenia czynników związanych z pierwszym językiem i językiem obcym w nauce czytania i pisania (Łockiewicz, Jaskulska, Fawcett, 2020). W badaniach wykazano między

innymi, że dysleksja może wpływać negatywnie na leksykon mentalny języka ojczystego jak i języka obcego. Z autoreferatu wynika, iż publikacje z prowadzonych badań wciąż powstają pozostaje zatem mieć nadzieje, że ich wyniki przyczynią się do zrozumienia mechanizmów i uwarunkowań uczenia się języka angielskiego jako pierwszego i jako obcego, a także zrozumienia w tym kontekście trudności w uczeniu się języka angielskiego przez uczniów ze zdiagnozowaną dysleksją.

W wątku dotyczącym nauczania języka angielskiego na uwagę zasługuje publikacja dotycząca adaptacji Metody Dobrego Startu Marty Bogdanowicz (Bogdanowicz, Bogdanowicz, Łockiewicz, 2015) na język angielski. Anglojęzyczna wersja metody może być wykorzystana w nauce języka angielskiego. Zgodnie z jej założeniami uczestnicząc w zajęciach wspomagających rozwój psychomotoryczny i przygotowując się do nauki czytania i pisania, dzieci mogą równocześnie uczyć się języka angielskiego. Wydaje się, że metoda ta może okazać się bardziej efektywna od tradycyjnych metod nauczania języka obcego, ale niestety w dorobku Habilitantki brak tekstu, który wskazywałby na podjęcie próby określenia efektywności metody.

W wątku dotyczącym rozwoju umiejętności czytania i pisania znajdują się również teksty dotyczące rozwoju tych umiejętności w języku polskim w odniesieniu do dzieci z dysleksją i bez dysleksji. W prowadzonych badaniach Habilitantka zwróciła uwagę na predyktory ryzyka dysleksji i wczesne symptomy dysleksji (Łockiewicz, Matuszkiewicz, 2016). Udało jej się także potwierdzić model rozwoju umiejętności czytania w języku polskim opracowany przez Krasowicz- Kupis zgodnie z którym w rozwoju przechodzimy od analitycznych strategii fonologicznych do globalnych strategii wyrazowych (Łockiewicz, Ciecholewska, 2017). Wykazała, że uczniowie z dysleksją stosują mniej dojrzałą w porównaniu z uczniami bez dysleksji strategię czytania (Wieczorek, Łockiewicz, Bogdanowicz, 2016), a także charakteryzują się mniejszą sprawnością w czytaniu słów i pseudosłów. U badanych uczniów z dysleksją stwierdzono równocześnie nieprawidłowości w łączeniu fonemów, deficyt zautomatyzowanego szybkiego nazywania (RAN) i deficyty w zakresie pamięci roboczej (Mielnik, Łockiewicz, Bogdanowicz, 2015).

Ważne miejsce w dorobku Habilitantki zajmują publikacje (łącznie 11 tekstów opublikowanych przed i po doktoracie) dotyczące funkcjonowania osób dorosłych z dysleksją. Autorkę interesują zarówno kwestie dotyczące deficytów poznawczych i umiejętności pisania tekstów przez osoby dorosłe z dysleksją, jak również charakterystyka osób z dysleksją (poziom kreatywności, motywacja osiągnięć,

satysfakcja z życia) i możliwości wspierania dorosłych z dysleksją poprzez działania edukacyjne czy też terapeutyczne. Badania dotyczące osób dorosłych z dysleksją wskazują, że dorośli wykazują podobne jak dzieci i młodzież deficyty w funkcjonowaniu werbalnej i fonologicznej pamięci krótkotrwałej, a także świadomości fonologicznej i RAN. Jednym z ważnych zasobów psychologicznych dorosłych z dysleksją okazała się motywacja osiągnięć. Wyniki badań pozwalają domniemywać, że o sukcesach osób z dysleksją w większym stopniu decydować mogą czynniki osobowościowe i motywacyjne aniżeli poznawcze. Myślę, że jest to ciekawy trop, którym warto podążać w dalszych badaniach dotyczących funkcjonowania osób z dysleksją.

Jako odrębny obszar swoich naukowych zainteresowań Habilitantka wyróżnia psychologiczne konteksty edukacji. Autorka podjęła w tym obszarze zarówno refleksję teoretyczną jak i badania empiryczne. Uwagę jej skupiły między innymi kwestie dotyczące uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Autorka z jednej strony wskazuje na trudności jakie napotykają uczniowie z inteligencją niższą niż przeciętna, z drugiej podkreśla znaczenie włączania uczniów z trudnościami do społeczności klasowej. W kontekście wyróżnionego przez Habilitantkę obszaru edukacyjnego warto wskazać na jej udział w opracowaniu baterii metod do diagnozy przyczyn niepowodzeń szkolnych u uczniów powyżej 16 r.ż. Za interesujące należy uznać badania zmierzające do określenia sposobu wchodzenia rodziców i nauczycieli w interakcje z dziećmi w wieku przedszkolnym. Okazało się, że rodzice mieli większą skłonność do udzielania wskazówek i pokazywania dzieciom jak wykonać zadanie, niejednokrotnie wykonując je za nie, podczas gdy nauczyciele bardziej wspierali aktywność dzieci, zachęcając je do poszukiwania własnych rozwiązań. Zaskakuje nieco fakt, że wyróżniając edukację jako odrębny obszar zainteresowań, Habilitantka nie wiąże go w żadnej mierze z głównym obszarem zainteresowań, w którego centrum znajdują się kwestie dotyczące uczenia się i nauczania.

W publikacjach Habilitantki zaznacza się również problematyka rodzinna, ale jest ona zaledwie zasygnalizowana. Warto jednak odnotować badania zmierzające do określenia znaczenia przejawianego przez kobietę przywiązania do partnera dla sposobu budowania jej więzi z dzieckiem przed i po narodzeniu (Chrzan-Dętkoś, Łockiewicz, 2015), a także znaczenia wsparcia otrzymywanego od współmałżonka dla podejmowania zadań wynikających ze sprawowania opieki zastępczej. To ciekawy

wątek dotyczący znaczenia relacji między małżonkami/partnerami dla budowania relacji z dziećmi.

Na dorobek naukowy Habilitantki składają się również liczne wystąpienia konferencyjne. Od uzyskania doktoratu doktor Marta Łockiewicz zaprezentowała wyniki badań na 21 konferencjach międzynarodowych i 16 krajowych. Prezentacje miały formę zarówno referatów, jak i plakatów oraz warsztatów. Była zaproszona do wygłoszenia wykładu w ramach XIII International Symposium of Psycholinguistics w Bradze (Portugalia). Uczestniczyła w pracach komitetu programowego trzech konferencji.

Habilitantka kierowała projektem badań NCN w ramach konkursu Harmonia, który realizowany był we współpracy z prof. Angelą Fawcett z Univerity of Sheffield. Ponadto uczestniczyła w pracach kilku zespołów badawczych, w tym jednym międzynarodowym realizującym projekt we współpracy z Uniwersytetem w Lizbonie. W czterech projektach pełniła funkcję kierownika.

Przez 5 lat Habilitantka pełniła funkcję zastępcy członka Management Committee: Akcji COST IS1401 Strengthening Europeans' Capabilities by Establishing the European Literacy Network i uczestniczyła w spotkaniach grupy roboczej. Dr Marta Łockiewicz jest członkiem międzynarodowych stowarzyszeń naukowych (Educational Role of Language Network, European Literacy Network, The International Association for Research in L1 Education).

Nie mam wątpliwości, że podjęta przez Kandydatkę problematyka jest ważna, interesująca i warta dalszego zgłębiania. Należy podkreślić, że prowadzone przez Habilitantkę badania wymagają wiedzy i umiejętności nie tylko z zakresu psychologii i psycholingwistyki, ale również metodyki i dydaktyki nauczania języka angielskiego. Kandydatka posiada niezbędne kompetencje oraz dobry warsztat badawczy pozwalający jej na umiejętne projektowanie i realizowanie badań w wybranym obszarze. Doktor Marta Łockiewicz wykazuje się umiejętnością współpracy, w tym szczególnie cenionej w działaniach naukowych, współpracy międzynarodowej oraz umiejętnością pozyskiwania środków na prowadzenie badań, a także kierowania zespołami badawczymi.

Wysoko oceniam wszystkie wskazujące na wysoką jakość pracy naukowej składowe: publikacje, zwłaszcza te w obiegu międzynarodowym, aktywny udział w konferencjach międzynarodowych i krajowych, współpracę międzynarodową przejawiającą się w stażach i wyjazdach naukowo-badawczych, a także projektach

naukowych realizowanych we współpracy z partnerami zagranicznymi oraz ośrodkami krajowymi.

Dorobek dydaktyczny, organizacyjny, popularyzatorski i współpraca międzynarodowa

Pani doktor Marta Łockiewicz ma bogate doświadczenie dydaktyczne. Obecnie prowadzi zajęcia z języka angielskiego profilowanego, angielskiego dla psychologów, psychologii języka, psychologii społecznej i psychologii komunikacji, a także zajęcia dotyczące dysleksji rozwojowej. Znaczną część zajęć prowadzi w języku angielskim. Była promotorem 28 prac licencjackich i 25 magisterskich. Występowała również w roli recenzenta prac magisterskich. Pełniła funkcję opiekuna naukowego w jednym przewodzie doktorskim, a obecnie jest promotorem pomocniczym.

Habilitantka przez ponad 10 lat pełniła funkcję koordynatora programu Erasmus w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Gdańskiego. Przewodniczyła egzaminom doktorskim z języka angielskiego w IPs UG lub była członkiem komisji egzaminacyjnej. Uczestniczyła w pracach Komisji Rekrutacyjnej IPs UG.

Doktor Marta Łockiewicz brała udział w opracowaniu anglojęzycznej wersji Metody Dobrego Startu Marty Bogdanowicz. Przygotowała kilka publikacji o charakterze popularno-naukowym dotyczących zarówno metody, jak również problematyki dysleksji i stylów uczenia się. Istotnym elementem działalności organizacyjno-popularyzatorskiej Habilitantki jest działalność translatorska. Doktor Marta Łockiewicz tłumaczyła zarówno teksty na potrzeby wewnętrzne IPs UG jak i projektów, w których uczestniczyła, a także wykłady i wystąpienia w ramach konferencji i spotkań. Habilitantka była członkiem komitetu organizacyjnego 10 konferencji naukowych o charakterze międzynarodowym i krajowym. Recenzowała 11 artykułów dla czasopism anglojęzycznych, w tym czasopism posiadających Impact Faktor (Journal of Literacy Research, Educational Psychology, Reading and Writing), a także przygotowała 4 recenzje dla czasopism polskich oraz 5 recenzji metod diagnostycznych dla Pracowni Testów Psychologicznych i Pedagogicznych w Gdańsku. Pozwala to sądzić, że w środowisku uchodzi za eksperta w swojej dziedzinie.

W roku 2010 Habilitantka otrzymała stypendium Fundacji Rozwoju Uniwersytetu Gdańskiego dla wyróżniających się doktorantów i młodych pracowników. W roku

2015 otrzymała Nagrodę Naukową Polskiego Towarzystwa Dysleksji, którego jest członkiem, za istotny wkład w rozwój wiedzy na temat dysleksji u dorosłych. Za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania w roku 2018 otrzymała Medal Komisji Edukacji Narodowej.

Wysoko oceniam działalność dydaktyczną, organizacyjną i popularyzatorską dr Marty Łockiewicz. Nie ulega wątpliwości, że Habilitantka ma duże doświadczenie dydaktyczne, mocno angażuje się w działania organizacyjne, chętnie podejmując się pracy w komitetach organizacyjnych konferencji, a także działając na rzecz Instytutu Psychologii UG. Ma także zasługi w zakresie popularyzowania wiedzy psychologicznej na temat dysleksji i możliwości wspomagania osób z dysleksją. Na podkreślenie zasługuje również współpraca międzynarodowa, a także współpraca z badaczami z polskich ośrodków naukowych.

Ostateczna konkluzja

Podsumowując, uznaję, że dorobek naukowy zgłoszony do osiągnięcia naukowego oraz pozostały dorobek naukowy, a także działalność dydaktyczna i organizacyjna doktor Marty Łockiewicz spełniają warunki określone w Ustawie z dnia 14.03. 2003 r. (z późniejszymi zmianami) o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki i spełnia kryteria zawarte w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1.09. 2011 roku w odniesieniu do obszaru nauk społecznych. Posiadane przez Kandydatkę umiejętności oraz podejmowane dotychczas działania w obszarze naukowym, dydaktycznym, organizacyjnym oraz współpracy międzynarodowej pozwalają sądzić, że jest ona dobrze przygotowana do roli samodzielnego pracownika naukowego. Popieram wniosek doktor Marty Łockiewicz o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie psychologia i wnoszę o dopuszczenie jej do dalszych etapów postępowania habilitacyjnego.

